

Høringsbrev – Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv i Troms og på Svalbard 2024–2030

Arkivforbundet ønsker å være en aktiv medspiller for våre medlemmer på regionalt nivå. Derfor velger Arkivforbundet å sende inn høringsspill til overnevnte plan. Det er viktig for å utnytte ressursene mer effektivt og sikre kompetanseløft i sektoren med spesielt fokus på privatarkiv. Det er også viktig at regionene får et større ansvar for feltet. Arkivforbundet representerer 125 medlemsorganisasjoner. I Troms fylke (fra 1. januar 2024) er våre medlemmer: IKA Troms IKS, Nord-Troms museum, Perspektivet museum, Stiftelsen Sør-Troms Museum og Tromsø Byarkiv.

I forbindelse med Arkivforbundets arbeid med ny strategiplan for perioden 2024-2028 har det vært gjennomført regionale samlinger i hele landet. For Troms ble det gjennomført i Tromsø 20.10.2023. På samlingen kom det frem ulike problemstillinger som denne bevaringsplanen tar opp. Det gjelder først og fremst utfordringene knyttet til privatarkivfeltet i sektoren. I stor grad er det sammenfallende med det som listes opp i kapittel 7. Kompetanse og kompetansebehov.

Arkivforbundet er glad for at det har blitt utarbeidet en bevarings- og utviklingsplan for Troms og Svalbard for perioden 2024-2030. Planen er viktig for å sikre privatarkivarbeidet i denne regionen. Det er også viktig at regionen nå har fått en plan på samme måte som de fleste andre fylker i Norge. Sammen med Arkivverkets nasjonale strategi for feltet bidrar disse til et rammeverk og målformulering i sektoren.

Planen peker på viktige utfordringer rundt manglende kapasitet til håndtering av digitalt skapte privatarkiv, noe som også kommer fram i det at det er bevart relativt lite privatarkiv fra de siste 40 år (side 10). Dette er bekymringsfullt med sikte på å nå målsettingen om en samlet samfunnsdokumentasjon, men ikke noe som er unikt for situasjonen i Troms og på Svalbard. Arkivverkets utvikling av Digitalarkivet har som mål å etablere en lagrings- og formidlingsløsning og kan ikke løse de store problemene med høsting og bevaring av digitalt skapte privatarkiv rundt om i landet (side 41). I likhet med den andre hovedutfordringen som planen trekker fram, nemlig den kritiske depotsituasjonen (side 43), kan dette best håndteres gjennom utvikling av fellesfunksjoner innenfor et regionalt samarbeid og eventuelt med en sentral regional aktør (side 47).

Selv om det har lyktes i å forankre privatarkivarbeidet politisk inn i Troms fylkeskommune, med opprettelsen av en privatarkivkoordinatorstilling og at fylkeskommunen overtar funksjonen som fylkeskoordinerende ledd for privatarkivarbeidet (side 37), og at det i Tromsø arbeides med en politisk prosess rundt byarkivets rolle i privatarkivarbeidet, er det etter Arkivforbundets fortsatt en

vei fram til at det i en fylkeskommunal kontekst kan fordeles nødvendige ressurser til å løse disse hovedutfordringene.

I likhet med andre regionale bevaringsplaner for privatarkiv, peker planen fram mot behovet for en overordnet, nasjonal arkivstrategi som inkluderer en samlet satsing på privatarkiv (side 47). Arkivforbundet mener det er på høy tid å få til en slik strategi, som også må forholde seg realistisk til det store finansieringsbehovet som eksisterer innenfor arkivsektoren. Som planen bemerker, er privatarkivarbeidet i Troms helt avhengig av prosjektmidler (side 45). Arkivforbundet vil fortsette å presse på Kultur- og likestillingsdepartementet for å få realisert en nasjonal arkivstrategi.

Arkivforbundet vil også arbeide for bedre finansiering innen arkivsektoren som vi mener er nødvendige for å kunne løse utfordringene som sektoren står overfor.

Planen gir en god oversikt over bestanden pr i dag og hvilke tematiske områder som ikke er representert i dag. Dette er områder som det derfor er viktig å satse på å sikre arkiver etter, noe planen påpeker.

Planen gir et fint innblikk i ulike tematiske områder som det er viktig å sikre i samtiden for fremtiden. Under punktet Kunst og kultur side 22 påpekes det innsamling av arkiver fra forfattere, kunstnere og musikere/komponister. Dette er jo også noe Nasjonalbiblioteket samler inn så her kunne det kanskje vært en setning om samarbeid. Samarbeid mellom ABM - sektorer er noe Arkivforbundet ser at blir viktig i en tid der vi sikrer fortiden og samtiden i fremtiden blant annet gjennom større digitaliseringsløft.

På side 27 og utover påpekes flere områder der det grupper er underrepresenterte. Det kan forstås slik at det her egentlig i større grad er tiltak for å sikre økt representativitet, snarere enn fortsettelse av områdene foran. På side 28 nederst står det to setninger om digitalt skapte arkiv. Her kunne det med fordel vært henvisning til kapittel 4 side 41.

Kapittel 3 tar for seg de ulike virksomhetene som arbeider med arkiv i regionen og deres synspunkter på privatarkivarbeidet. Det vises ellers til at det kommer en samhandlingsplan på et senere tidspunkt.

Kapittel 6, 7 og 8 viser utfordringer innenfor både arkivdepot/magasin og ressurser innenfor bemanning og kompetansebehov på en god måte. Arkivforbundets inntrykk er at det er behov både for ressurser og arkivmagasiner. Flere av våre medlemmer har færre ressurser enn andre aktører innen kulturfeltet, også innen ABM-feltet. Det er derfor viktig å synliggjøre behovene i hele landet. På samtlige av Arkivforbundets strategimøter gjennomført høsten 2023 ble behovet for økt kunnskap påpekt. Arkivforbundet vil derfor i samråd med medlemmene vurdere tiltak på feltet. Arkivforbundet kan også være behjelpelig med å formidle kontakt mellom arkivarer/arkivdepotinstitusjoner som har særlig kompetanse innenfor et felt.

Arkivforbundet oppfordrer til å samarbeide på tvers av fylker for å sikre økt kompetanse på feltet. Arkivforbundet vil også fremover arrangere Privatarkivkonferansen som samler ansatte på privatarkivfeltet på tvers av institusjoner fra hele landet.

Arkivforbundet ser positivt på et samarbeid slik det foreslås i planen under «Fremme samarbeid og dialog mellom institusjoner i Nord-Norge og Svalbard. Utvide kontakter over fylkesgrenser, kanskje også over landegrenser.». Særlig vil vi fremheve viktigheten av å samarbeide med blant annet Samisk arkiv om samisk arkivmateriale.

I planen foreslås det å øke stillingsressurser til privatarkivarbeid. Som planen foreslår kan bruk av politikere i styrer være med å styrke kunnskap og forståelse om privatarkivfeltet. Dette kan nok være positivt også på regionalt nivå, og for Arkivforbundets del om det også kan bidra til kontakt mot stortingspolitikere.

Arkivforbundet stiller seg positive til en felleisløsninger rundt magasinplass i Troms. Vi kjenner til at det er et problem med magasinkapasitet og at bevaringsforhold flere steder er i dårlig forfatning. En sammenslåing vil føre til at flere må reise lenger, men bevaringen vil trolig bli bedre.

Arkivforbundet vil særlig løfte frem og berømme planens søkelys på helse, miljø og sikkerhet (HMS), kapittel 9. Det er få andre planer som nettopp har løftet frem som en faglig utfordring hvordan arbeidsforholdene er for arkivarer i arkivdepotene og når analogt skapte arkiv hentes ute i felt. Dette er et område Arkivforbundet vil ta med seg i sitt arbeid i synliggjøring av behov i sektoren. I dag finnes mye kunnskap om skadedyr på papir, men det må også bli større søkelys på helseskader som fås ved eksponering av mugg.

I kapittel 10 er det oppsummert strategiske fokusområder med tiltak. Det kan gjøres en vurdering av om dette kapittelet burde komme først i dokumentet, eventuelt om det skrives et sammendrag innledningsvis av hovedmålene. Det vil gjøre det enklere å bruke planen aktivt i søknader av for eksempel utviklingsmidler. Arkivforbundet vil sterkt oppfordre til å søke Arkivutviklingsmidler hvert år, og gjerne inngå samarbeidsprosjekter med andre ABM-institusjoner om utviklingsprosjekter.